

CABRÉ, M. T. (2003) «A neoloxía, inevitable e necesaria para as linguas». En: *Actas del coloquio sobre estandarización del léxico en Galicia*. Galicia, p. 8-29 (ACT).

Instituto da Lingua Galega de la Universitat de Santiago de Compostela
Simposi *Léxico e estandarización en Galicia*
Santiago de Compostela, 5 de novembre 2002

La neologia, inevitable i necessària per a les llengües

M.Teresa Cabré
Institut Universitari de Lingüística Aplicada
Universitat Pompeu Fabra (Barcelona)
teresa.cabre@trad.upf.es

Abans de començar l'exposició, m'agradaria agrair als organitzadors, i molt especialment als professors Ernesto Seoane i María Álvarez de la Granja, la confiança que han dipositat en mi, en encomanar-me la conferència d'obertura d'aquest Simposi, amb el qual se celebra el vintè aniversari de la publicació i oficialització de les *Normas ortogràficas e morfolòxicas do idioma galego*. Espero contribuir amb la meua participació a l'objectiu fonamental d'aquesta trobada: fer un balanç reflexiu d'allò que s'ha aconseguit pel que fa a l'elaboració i difusió del lèxic estàndard de la llengua, i establir a partir d'aquesta reflexió quins temes sembla ser que s'han cobert i quins àmbits de la llengua o del seu tractament i implantació resten pendents.

No obstant això, la meua intervenció no pot centrar-se en l'anàlisi de la situació de la llengua gallega. És per això que tractaré el tema de la neologia en general, de la neologia com a recurs present en totes les llengües i absolutament imprescindible en el cas de llengües en estat de minorització, sia per qüestions d'índole social o política, ja històriques o no, sia raons demogràfiques.

I encara que el meu propòsit és parlar de manera general de la neologia com a fenomen lingüístic motivat socialment, psicològicament i política, i també com a recurs indispensable per actualitzar qualsevol sistema d'una llengua, em centraré fonamentalment en la neologia lèxica, és a dir, en el vocabulari concebut com el conjunt de totes les unitats lèxiques, incloses les de valor especialitzat conegudes com a termes. La raó em sembla obvia: la neologia lèxica és el cas més freqüent d'innovació lingüística i l'exemple més prototípic de creativitat a les llengües.

Provaré de justificar per què la neologia en general és necessària. De la mateixa manera, valoraré la planificació neològica en qualitat de factor d'estabilització i identificació lingüístiques, en un món on la denominada "globalització" empeny cap a una uniformitat amb la qual algunes llengües i cultures tenen molt a perdre.

A més, em dispenso a argumentar quant a la legitimitat de la planificació lingüística, en el marc d'una visió del llenguatge que no quedi reduïda a la simple gramàtica, sinó que abraçi els aspectes psicològics i socials de les llengües naturals.

Finalment, intentaré valorar les possibilitats d'aquesta planificació aplicada al lèxic i demostrar com un tractament sistemàtic, en el marc d'un procés planificat per a la llengua en conjunt, garanteix una estabilització més eficient del lèxic. Acabaré amb la presentació de les fases de treball en neologia i els instruments que utilitza aquest treball en l'actualitat, amb l'assistència de la tecnologia.

He dividit la meva exposició, després d'una breu introducció, en tres grans apartats: el primer, sobre el marc de la neologia; el segon, sobre el concepte i la utilitat de la neologia; i el tercer, sobre el treball neològic.

1. Introducció

La neologia, en quant a camp de coneixement i de treball aplicat, ha adquirit importància des dels anys setanta, sobretot amb relació al lèxic especialitzat.

Aquesta evolució troba la seva explicació en diversos factors.

- a) En primer lloc, el procés de desenvolupament de la ciència i la tècnica, que ha ocasionat l'aparició de gran quantitat de conceptes nous que necessiten una denominació.
- b) En segon lloc, l'evolució de la societat en conjunt, la qual cosa ha desembocat en una situació aparentment contradictòria entre el reconeixement de la pluralitat i la necessitat de cercar estratègies de comunicació universal.
- c) En tercer lloc, la intervenció dels governs en matèria lingüística, la qual cosa ha conduït a la formulació d'orientacions sobre l'ús lingüístic dirigides als parlants i especialment als agents de difusió més representatius, és a dir, l'administració, l'ensenyament i els mitjans de comunicació.
- d) Finalment, la proliferació d'escenaris de comunicació plurilingüe, en obrir-se espais comuns de transacció econòmica i cultural que requereixen una regulació dels usos lingüístics. Si es considera que en aquests espais les llengües han de tenir un nivell d'igualtat, han de disposar dels mateixos recursos a l'hora d'expressar i intercanviar qualsevol concepte, en qualsevol situació comunicativa. Per assolir aquesta igualtat, la neologia té un paper cabdal.

En resum, es pot dir que la neologia és un dels recursos que les llengües utilitzen per a la seva continuïtat, i que les llengües en procés de normalització o en estat de minorització necessiten per a la seva supervivència.

Per a llengües com són el gallec o el català, la neologia esdevé molt més transcendent que no pas per a llengües com ara el francès o l'alemany. La raó és molt clara: només si una llengua és capaç d'adaptar-se als canvis socials per subsistir com a llengua *apta per a tots els usos*. En cas contrari, és a dir, si no és capaç de respondre a les necessitats cada cop més diversificades de la societat, està destinada a convertir-se progressivament en una llengua familiar i col·loquial. Així, perdrà primer l'estatus de llengua de cultura i a la llarga quedarà condemnada a ser substituïda.

Així doncs, la neologia, en quant a objecte d'estudi i d'aplicació, no es limita a una única vessant (la lingüística), sinó que en presenta com a mínim tres de diferents:

- a) una vessant lingüística: tot codi lingüístic consta dels recursos suficients per expressar la novetat.
- b) una vessant cultural: la neologia reflecteix la cultura d'una societat o d'un grup social i, alhora, mostra l'estat de desenvolupament tècnic i cultural d'una societat.
- c) una vessant política: per assegurar la pervivència d'una llengua cal activar, espontàniament o bé conscientment, els recursos que l'actualitzin de manera permanent.

1. EL MARC DE LA NEOLOGIA

1. El paper de les llengües a la societat actual

És evident que la neologia, tot i la vessant triple que presentàvem, és un fenomen bàsicament lingüístic i, com a tal, s'ha de situar en el marc de les llengües: els seus sistemes i usos, les seves peculiaritats i convergències, la seva realitat individual i social.

Ara bé, resulta innegable que, en aquesta vessant social, es viu una època de canvis i les llengües mateixes es veuen afectades. Les transformacions demogràfiques, socials, polítiques i econòmiques que es produeixen des de fa ja algunes dècades han generat una sèrie de necessitats comunicatives i les llengües hi exerceixen un paper fonamental. L'evolució de les llengües està condicionada de manera important per aquests canvis. Al mateix temps, el desenvolupament de les necessitats ha plantejat una diversitat comunicativa desconeguda fins fa ben poc. A més, la resolució tècnica d'aquestes necessitats ha fet necessària la formació de professionals adequats per cobrir-les amb rigor.

En aquest context de canvis, mentre les societats que lideren l'economia de mercat imposen les seves normes (llengua inclosa) de manera natural, les societats dependents des del punt de vista econòmic han d'arbitrar polítiques de normalització de la llengua pròpies, si volen conservar la seva especificitat lingüística i cultural, per tal que pugui ésser utilitzada en totes les funcions de comunicació. Per a aconseguir-ho, han de disposar d'una llengua estabilitzada gramaticalment, amb un lèxic actualitzat i flexible per adaptar-se als diferents tipus de comunicació.

Ara bé, aquesta necessitat no sol resoldre's de manera espontània. En una situació òptima per a la normalització d'una llengua, l'instigador principal del canvi lingüístic és la societat mateixa que la fa servir. En aquest cas, l'administració només assumeix la funció de coordinar i ordenar el procés. Tanmateix, com la realitat ha demostrat, confiar el procés de normalització d'una llengua a l'arbitri dels factors contingents que tinguin lloc de manera natural no sembla ser la via més apropiada per obtenir resultats positius. Davant d'una situació com aquesta, les institucions han d'assumir el paper de gestors del canvi lingüístic i poder disposar de lingüistes, assessors, periodistes, administradors i ensenyants per dur-lo a terme.

2. Llengües, desenvolupament i canvis socials

El fet que el llenguatge és el medi de relació més representatiu entre els dos pilars definitoris d'una societat, el cultural i l'econòmic, no sembla difícil de justificar.

Des del punt de vista cultural, és el medi més global d'expressar i afirmar una cultura particular.

Des del punt de vista econòmic, és una peça imprescindible, perquè ofereix als parlants la possibilitat de promocionar-se i deseixir-se econòmicament i social, i vehicula la relació entre la cultura pròpia i la que es percep com a dominant.

Si aquests són els dos pilars d'una societat, una planificació lingüística adequada ha d'integrar en una mateixa estratègia els dos objectius següents:

- a) culturalment, cal proposar-se que la llengua s'utilitzi en tots els àmbits d'actuació, vehiculant un món genuí, però canviant.
- b) Econòmicament, cal assegurar-se que disposa dels recursos suficients i adequats per comunicar-se de manera eficaç en tot tipus de transaccions.

Una operació complexa com aquesta fa necessari aclarir prèviament què s'entén per desenvolupament i les conseqüències de participar-hi per a una comunitat parlant, ja que la noció de desenvolupament neix associada a la industrialització i els països industrialitzats en lideren un expansionisme econòmic que sens dubte té repercussions culturals i lingüístiques per als països menys desenvolupats.

Les repercussions lingüístiques d'integrar-se en aquest concepte són destacables.

Així, sorgeixen necessitats comunicatives noves que cal cobrir tot superant les barreres lingüístiques, ja que és necessari comunicar-se cada cop amb més països de llengües diferents. Per això, es pot optar per unificar la llengua de relació, especialment en àmbits i usos determinats, i com a conseqüència perdre espais de comunicació per a unes llengües, o bé fer servir la llengua pròpia amb ajuda humana (traductors i intèrprets) o tecnològica (traducció automàtica, generació de resums, etc.). En tots dos casos, la llengua en qüestió ha de posseir els recursos expressius necessaris.

També són evidents les repercussions culturals. Les noves necessitats lingüístiques que procedeixen de les demandes socials provoquen alteracions culturals i socials, perquè la comunicació internacional i el prestigi de models culturals determinants ocasiona una tendència cap a la uniformització i, per tant, cap a la pèrdua dels valors genuïns. Resulta fàcil rastrejar aquests valors importats mitjançant la neologia.

3. Canvis socials i noves necessitats lingüístiques

Així doncs, sembla raonable assumir que les llengües només sobreviuen si s'adapten als temps i donen resposta a les necessitats de les societats que les parlen i dels seus usuaris individuals. És a dir, només si compleixen els requisits de *modernitat*, *flexibilitat* i *intercanvi* poden tenir una oportunitat de sobreviure.

Una llengua que està estancada en un únic registre està condemnada a morir; una llengua que no s'actualitza al ritme que la societat ho fa està destinada a desaparèixer per manca d'eficàcia; una llengua aïllada de l'escenari multilíngüe que s'imposa avui dia té poques possibilitats de perviure. I a més, en un món on la tecnologia és el pilar de les activitats de comunicació o intercanvi, les llengües han de poder tractar-se tecnològicament, perquè si una llengua no és a l'altura de la resta en l'àmbit tecnològic, no pot participar en els sistemes d'intercanvi del futur.

En aquest context social i polític tan complex, sembla que els canvis es veuen determinats per factors diversos, i cadascun ha obert un camí evolutiu que ha afectat la situació i la concepció del llenguatge.

a) primer factor: el pas del monolingüisme al plurilingüisme

Les relacions internacionals, tant polítiques com econòmiques, han crescut de manera espectacular durant les darreres dècades. Des del punt de vista econòmic, s'ha passat del mercat local al *veïnatge universal*.

En aquestes circumstàncies, les llengües que no participen en la primera línia de la comunicació internacional (com és el cas de moltes) pateixen un procés de minorització que les col·loca en una situació gens equitativa pel que fa a la creació espontània de recursos per a l'intercanvi lingüístic. Per superar aquest desequilibri, la neologia esdevé essencial.

b) segon factor: el pas del general a l'especialització

El desenvolupament científicotècnic actual no té precedents. El creixement accelerat del coneixement i l'aparició de nous camps d'investigació que n'ha resultat han provocat el naixement de camps conceptuals nous que requereixen denominacions noves.

La informació s'ha multiplicat i les dades han pres un caràcter cada cop més especialitzat. Hi han contribuït de manera decisiva els mitjans de comunicació de massa, en difondre la informació especialitzada i, en conseqüència, ocasionar la interacció entre el lèxic general i la terminologia i la vulgarització del coneixement, que fins fa poc estava restringit als professionals.

Els recursos neològics són essencials per atribuir denominacions espontànies als nous conceptes. Moltes vegades no són apropiades, però la tasca de normalització de neologismes i l'encunyació de les unitats adequades pot partir d'aquestes denominacions.

c) tercer factor: el pas de la idiosincràsia a la uniformitat

L'ampliació mundial dels mercats ha estat la causa i també l'efecte del pas de la producció artesana a la fabricació en cadena. Un fet ha condicionat l'altre: d'una banda la producció massiva de béns de consum ha exigut un mercat cada cop més extens. De l'altra, l'ampliació de l'espai de relació comercial ha fet necessària la fabricació massiva de béns de consum i una renúncia a l'especificitat que ha comportat una uniformització dels productes. D'aquesta manera, el producte estàndard ha passat a ocupar gairebé la totalitat del mercat.

També les llengües han passat per un procés d'uniformització, en crear-se estàndards de comunicació i renunciar així de manera voluntària a conservar algunes de les seves especificitats.

En aquesta situació, els neologismes importats d'altres llengües o bé creats espontàniament han constituït (de vegades de manera desproporcionada) la base per al procés d'estandardització del lèxic nou.

d) quart factor: el pas del natural al tecnològic

El desenvolupament tecnològic en el camp de la informació, juntament amb les múltiples necessitats comunicatives, ha originat les indústries del llenguatge, terme que serveix per denominar un camp molt ampli d'activitat industrial.

Amb l'aparició i desenvolupament de les indústries del llenguatge, la societat s'ha proposat superar un repte triple:

- a. un repte econòmic de concurrència en el mercat de l'edició, la traducció, els bancs de dades, els programes de diàleg persona-màquina, etc.
- b. un repte cultural de supervivència com a sistemes vehiculars aptes per a tot tipus de comunicació i tractament.
- c. un repte polític d'adaptació a la modernitat, d'inserció en el multilingüisme i d'articulació en projectes internacionals de cooperació.

La neologia és un dels casos que, a més de poder tractar-se tecnològicament com veurem més endavant, ha de figurar en el procés de tractament automàtic de les llengües naturals, perquè n'és una realitat.

e) cinquè factor: el pas de l'espontaneïtat a la planificació

La concentració de la riquesa i el fet que la creació científicotècnica es localitzi gairebé de manera exclusiva a les potències econòmicament dominants ocasiona, com ja sabem, una transferència unidireccional de coneixements i productes. Les conseqüències d'aquesta falta d'equilibri per a les llengües són notòries i en podem destacar dues: la selecció de llengües per a usos professionals i la pèrdua de genuïtat d'una de les parts en els intercanvis asimètrics.

Pel que fa al primer punt, cal destacar el fet que en el món actual es produeix una situació paradoxal. D'una banda, es tendeix cap a un monolingüisme argumentat en la necessitat d'entendre's i de reduir els sorolls possibles que entrebanquen la

comunicació. D'una altra banda, es reivindica l'ús de les llengües pròpies, tot intentant conservar el patrimoni cultural, de manera cada cop més generalitzada.

Pel que fa al segon punt, es produeix una pèrdua de les característiques genuïnes de les llengües, com a resultat de la internacionalització de les relacions. Es dona una entrada unidireccional de manlleus, especialment tècnics i comercials: el punt d'origen, un número molt reduït de llengües de països dominants econòmicament; el punt de destí, un enorme nombre de llengües de països que no són innovadors tecnològicament i, fins i tot, alguns que fins fa poc temps es consideraven potents des del punt de vista cultural.

En rastrejar la terminologia, es pot observar aquesta penetració imparable en les llengües menys afavorides, tot i els esforços institucionals per tal de posar-hi remei.

II. LA NEOLOGIA: CONCEPTE I NECESSITAT

4. Concepte de neologia i omnipresència a les llengües

Per a lexicògrafs clàssics com ara Guilbert (1975) o Rondeau (1983), la neologia és l'estudi de fenòmens lingüístics que apareixen en una llengua en un moment determinat. Aquests fenòmens es poden manifestar a qualsevol nivell lingüístic: fonètica, fonologia, morfologia, sintaxis, semàntica o lèxic.

Quan parlem de neologia lèxica, ens referim a l'aparició de paraules noves. La novetat d'aquestes paraules, que es denominen, neologismes, pot consistir en un canvi fonètic, una variant morfològica, un nou ús sintàctic, una nova accepció semàntica d'una paraula preexistent o bé en l'aparició d'una nova unitat lèxica.

No obstant això, aquest concepte de neologia, que és bàsicament gramatical, no és suficient per donar compte de les activitats aplicades que es duen a terme en neologia avui en dia, i que serveixen d'exemple del camp de treball dels professionals de la neologia. Es tracta d'un camp que comprèn al menys cinc activitats diferents:

- 1) L'estudi teòric i la descripció de les innovacions lèxiques: els processos i els recursos de creació neològica, els criteris de reconeixement, acceptabilitat o difusió dels neologismes, els aspectes culturals i socials de la neologia.
- 2) Els processos de creació d'unitats lèxiques mitjançant l'ús conscient o inconscient dels mecanismes de creativitat lingüística habituals en una llengua.
- 3) L'activitat institucional organitzada i planificada de vigília, recopilació, anàlisi, normalització, difusió i implantació dels neologismes en el marc d'una política lingüística determinada.
- 4) L'activitat d'identificació dels sectors especialitzats nous, recents o aquells que encara tenen llacunes, pels quals encara és necessari trobar denominacions noves.
- 5) El seguiment de l'ús de neologismes per a una actualització adequada dels diccionaris generals o especialitzats amb denominacions que hagin arrelat en l'ús.

Avui en dia, l'àmbit de la neologia s'ha obert cap a la investigació i el treball aplicat, de manera que la seva importància ha augmentat a diversos països, especialment atesa la relació que té amb tres activitats que són fonamentals per a les llengües: la lexicografia, la creació de termes especialitzats i les polítiques de normalització.

La neologia és una activitat, un procés, una dinàmica que, a l'interior d'un sistema lingüístic, d'una entitat cultural o d'un grup social, produeix unitats lèxiques i terminològiques noves, sia per vehicular les novetats d'un món en evolució constant, sia per designar conceptes existents d'una altra manera (Rey, 1988).

Una de les mostres de la vitalitat d'una llengua és la seva capacitat de crear paraules noves. És una activitat plenament funcional: a mesura que es produeixen canvis socials, la llengua s'hi adapta i genera noves unitats.

I també és cert que com més consolidada està una llengua des del punt de vista social i polític, més àgil és la capacitat dels seus parlants a l'hora de generar noves paraules, sense importar que els diccionaris acceptin o no els nous usos.

Les llengües consolidades imposen usos nous de manera natural, per la mateixa força social. En canvi, en les llengües minoritzades o que es troben en una situació difícil pel nombre de parlants o per les condicions socials o econòmiques, els parlants actuen amb molta més prudència, sobretot en els usos públics i formals, tot i tenir idèntica capacitat per generar neologismes.

Aquesta prudència és deguda a factors diversos, entre els quals es troba probablement la inseguretats: l'ús d'unitats noves no codificades als diccionaris pot induir a pensar que són resultat d'una falta de domini de la llengua o dels seus registres funcionals. Altres vegades es deu a la censura social sistemàtica davant de qualsevol transgressió involuntària o voluntària de la norma.

Ara bé, cal tenir en compte que qualsevol llengua viva amb voluntat de perviure ha de ser creativa i oberta, si es vol que els seus parlants se sentin segurs, fins i tot a costa de perdre una mica de genuïnitat. Si s'accepta que les llengües han d'evolucionar i que el contacte hi produeix interferències, també cal comprendre que és natural que una llengua viva generi noves unitats per adaptar-se als canvis socials, simplement per augmentar els seus recursos expressius.

La neologia no pot rebutjar-se de bon començament, sinó acceptar-se com a recurs legítim de les llengües per a la seva actualització. Encara més, una llengua viva només té vivor interna si els seus parlants són capaços de produir neologismes de manera espontània, si bé amb cert control, i diversificar-los en funció de les situacions de comunicació.

5. Utilitat de la neologia

Com hem explicat, els camps aplicats més immediats per al treball neològic són tes:

- a) La lexicografia, perquè és necessari actualitzar els diccionaris de llengua general, atesa l'evolució permanent de les llengües.
- b) La terminologia, perquè és necessari crear unitats noves per designar i denominar els conceptes de les especialitats.
- c) La planificació lingüística, perquè cal establir criteris que serveixin de guia per a la creació de lèxic nou.

És fàcil justificar aquestes tres aplicacions. D'entrada, s'ha de recordar que el marc general on s'ubica la neologia aplicada és assegurar que una llengua és apta i adequada per a tot tipus de comunicació, tant des del punt de vista temàtic, com en funció dels diferents escenaris comunicatius. En aquest context, els productes lexicogràfics i terminològics atesten que una llengua disposa dels recursos suficients, de manera que els parlants guanyen seguretat, i que la llengua en qüestió és capaç de adaptar-se a les novetats i als canvis conceptuals i comunicatius.

La lexicografia o elaboració de diccionaris és l'aplicació més important de la lexicologia. La informació dels diccionaris requereix una revisió contínua, al menys en tres aspectes:

- a) L'actualització de la nomenclatura.
- b) L'actualització de les informacions lingüístiques de les entrades (definició, categoria gramatical i exemples).
- c) L'actualització de les indicacions de neologicitat.

En aquest sentit, el professional en neologia s'encarrega de recopilar les unitats o usos nous que apareixen en el discurs dels parlants, els analitza i en valora l'estabilitat. Només en el cas que es considerin suficientment estables i arrelats en l'ús, passaran a ésser considerats com a candidats d'incorporació als diccionaris. A més, es responsabilitza d'actualitzar les marques de neologicitat de les entrades o informacions dels diccionaris. La característica d'ésser nou o neològic és efímera: l'ús fa que aquesta propietat esdevingui obsoleta amb el pas del temps. Per tant, la mobilitat de la marca de neologicitat de les paraules i usos és constant i s'ha de revisar d'edició en edició.

La terminologia és un altre camp on la importància de la neologia es reconeix de manera explícita. Per explicar això, cal tenir en compte que els àmbits especialitzats en general, i les científicotècnics en particular, són les àrees on l'evolució és més gran. La neologia és una necessitat indispensable i contínua en els àmbits d'especialitat, sobretot en els sectors capdavanters, tant a les llengües on es produeixen les innovacions (*neologia de creació*), com a les llengües de les societats receptores de la innovació (*neologia d'adaptació*).

Finalment, el tercer sector on el treball neològic té una rellevància destacable és la planificació lingüística. En aquest camp, la neologia esdevé una matèria d'intervenció, ara per eradicar els manlleus excessivament traumàtics per a un sistema o política lingüística, ara per encunyar unitats noves que puguin desplaçar-los. A continuació, ens endinsarem amb més detall en aquest aspecte.

6. La planificació de la neologia, factor estratègic a les llengües en situació de minorització

Fins ara hem dit que a totes les llengües es donen processos neològics i que aquests processos formen part de la competència dels parlants. La descripció de les creacions neològiques permet observar que els neologismes no es creen mitjançant processos i recursos específics, sinó que fan servir els mateixos patrons i recursos que descriuen les paraules consolidades de la llengua. Aquesta observació justifica la hipòtesi que la competència del parlant descriu alhora l'estructura de les unitats conegudes i la formació de les unitats noves.

Els neologismes es poden classificar segons tres criteris com a mínim: la manera com s'ha format, la seva via de creació i penetració en la llengua, i el seu àmbit d'ús.

El primer criteri és la manera de formació. Com ja sabem, les tres vies essencials d'integració d'unitats noves en el lèxic d'una llengua són:

- a) En primer lloc, la *creació* d'unitats noves *ex-nihilo* (molt poc freqüent, a excepció del món publicitari).
- b) En segon lloc, la *formació* de paraules noves mitjançant els recursos morfològics, sintàctics, semàntics i fonològics de les llengües.
- c) En tercer lloc, els processos de *manlleu*, que inclouen els manlleus pròpiament dits i els calcs.

El segon tipus de formació neològica és el més freqüent a les llengües vives, amb diferència. El sistema mateix proporciona els recursos per ampliar el lèxic d'una llengua sense necessitat de recórrer a les altres llengües. A més, amb aquest mode de formació de lèxic nou hi ha l'avantatge que els parlants de la llengua perceben els neologismes com paraules ja conegudes, perquè responen a patrons que tenen interioritzats.

El segon criteri de classificació fa referència a la via per la qual han estat creats. Així, distingim entre els *neologismes espontanis* i els *neologismes planificats*.

La neologia espontània és el resultat d'un acte individual, mentre que la neologia planificada (tot i poder ser també individual) és bàsicament institucional.

A més, la neologia espontània es produeix per alguna de les raons següents: denominar un concepte nou o bé introduir una variació expressiva o marcada estilísticament en el sistema de denominació. La neologia planificada sempre és un acte reflexiu, l'objectiu del qual és dotar una llengua de recursos d'expressió i comunicació propis. Per tant, la seva finalitat primordial és preservar la llengua, i utilitza com a base les nocions de norma i genuïtat lingüística.

D'altra banda, l'èxit de la neologia espontània es troba en les possibilitats de difusió de la informació nova, mentre que el de la neologia institucional és a les mesures d'implantació utilitzades, que solen ser institucionals: l'escola, els mitjans de comunicació i l'administració.

Seguidament, la raó fonamental que justifica l'existència de la neologia planificada és la necessitat de denominar un concepte nou (*neologia referencial*) o bé eradicar una denominació que no es considera la més idònia (*normalització lèxica o terminològica*). En canvi, la justificació més freqüent de la neologia espontània és la cerca de l'expressivitat o l'originalitat en el discurs. Cal considerar que la neologia planificada sol ser institucional i que una institució no dedica els seus esforços a produir noves unitats lingüístiques si no hi ha una necessitat social o política que ho faci rellevant.

Per últim, la neologia espontània sol ser el resultat de dos tipus de processos: o bé un acte inconscient del parlant, que forma una unitat nova sense adonar-se que es tracta d'una unitat no codificada a les obres lexicogràfiques, o bé crea una unitat nova per cridar l'atenció el destinatari o fer més original el seu discurs.

El tercer criteri de classificació dels neologismes és el seu àmbit d'ús, que ens permet diferenciar entre *neologia general* i *neologia especialitzada* o *neonímia*.

La neologia general és la pròpia de la llengua comú, dels usos de tots els parlants, mentre que la neologia especialitzada (també denominada neonímia) s'inscriu en els àmbits i usos especialitzats i és generada sobretot per especialistes o per mediadors comunicatius de tema especialitzat (traductors o intèrprets especialitzats i divulgadors científics).

Tots dos tipus de neologia presenten diferències molt importants que, com afirma Rondeau (1984) ha de conèixer el professional en neologia.

La neologia general:

- a) és espontània
- b) és de caràcter lúdic i expressiu
- c) sol ser efímera
- d) no es veu afectada per la concurrència sinonímica
- e) adquireix un valor estilístic específic i se sol utilitzar en un registre informal.
- f) no interfereix, sinó que reforça l'eficàcia comunicativa
- g) sol ser concisa
- h) no fa servir normalment el fons grecolatí, sinó que aprofita els fons dialectal i els manlleus
- i) no sol transcendir el grup social que l'ha produïda

Al contrari, la neologia especialitzada:

- a) sol ser planificada
- b) és de caràcter referencial, perquè es necessita per denominar un concepte
- c) presenta un grau d'estabilitat més alt
- d) tendeix a desplaçar la sinonímia, perquè interfereix en l'eficàcia de la comunicació
- e) s'utilitza en un registre formal i sol rebutjar les connotacions
- f) sol estar constituïda morfològicament o sintagmàtica
- g) recorre, sobretot en alguns àmbits, al fons grecolatí, que a més és el recurs que recomanen les normes ISO per a la formació de denominacions estandarditzades

- h) tendeix a adaptar-se a les denominacions internacionals o a les d'altres llengües de cultura

III. EL TREBALL NEOLÒGIC

7. Fases i activitats

Hem vist que la neologia en ella mateixa és un camp de coneixement i aplicació. En quant a camp de reflexió teòrica es planteja temes tan complexos com són les estratègies d'incorporació d'unitats noves al lèxic, l'adquisició de lèxic per part dels parlants, la caracterització gramatical de les noves unitats, la seva compatibilització amb les unitats existents, de vegades sinònimes, etc.

D'altra banda, l'anàlisi de la neologia permet conèixer l'estat d'una llengua i mesurar el grau de vitalitat que té. Així, s'obre un camp nou d'investigació.

Per últim, la neologia dóna lloc a aplicacions concretes com són l'elaboració de diccionaris de neologismes, la resolució de denominacions amb llacunes en àmbits determinats o la proposta de línies d'intervenció que guiïn la creació neològica planificada.

Les activitats fonamentals d'una tasca neologia organitzada són sis:

- a) La descripció de necessitats, tot incloent allò que els francòfons han denominat *veille neologique*.
- b) El treball de recopilació (permanent) de neologismes mitjançant la creació d'Observatoris.
- c) La normalització de neologismes i la formulació de criteris d'orientació de la neologia per part de les institucions amb autoritat sobre les llengües, en un pla general de normalització de les llengües en qüestió.
- d) La difusió dels neologismes mitjançant publicacions de fàcil accés: bancs de dades, butlletins, revistes, etc.
- e) La implantació dels neologismes, que és una tasca dels organismes administratius responsables de la normalització d'una llengua.
- f) L'actualització dels recursos lexicogràfics, terminològics i especialitzats en general, incorporant els neologismes consolidats i retirant les unitats i les marques obsoletes.

Com podem observar, la responsabilitat d'algunes d'aquestes activitats correspon a l'administració, però unes altres ens correspon als lingüistes, que som els qui podem assumir-les en els nostres camps d'investigació respectius. Aquest és el sentit que té la creació d'Observatoris de neologia, com ara el que es va crear a la Universitat de Barcelona en 1989 i es va traslladar en 1993 a la Universitat Pompeu Fabra, o com és el que s'encarrega de la llengua gallega, ubicat a la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat de Vigo i dirigit pel professor Gómez Clemente.

8. Observatoris de neologia i tecnologies lingüístiques

Un Observatori és, com el seu nom indica, una talaia des d'on es contempla i es vigila, una unitat de treball, l'atenció de la qual es centra en l'aparició de noves unitats en el discurs dels parlants.

La finalitat d'aquesta activitat s'ha tractat àmpliament als apartats anteriors: per tal de conèixer la realitat d'una llengua, cal recopilar permanentment mostres del seu ús. Els bancs textuais són el recurs més global a l'hora de cobrir aquesta necessitat. Els Observatoris de neologia són estructures concentrades en un únic fenomen lingüístic.

No em detindré a les diferents fases del treball que es duu a terme als Observatoris, ja que suposo que l'Observatori dedicat a la llengua gallega haurà estat presentat en diverses ocasions. Només donaré les pautes de les seves fases i, dins de cada fase, els ítem més representatius del procés.

1) La primera fase d'un Observatori és el disseny i l'organització. Hi distingim quatre tasques fonamentals:

- a) Seleccionar el corpus de discurs sobre el qual es treballarà de manera permanent (corpus fix o canviant, però que s'ha d'haver previst per endavant). El corpus pot ser oral o escrit, espontani o planificat, general o selectiu, etc.
- b) Establir els criteris de detecció de neologismes.
- c) Explicitar el protocol de treball dels investigadors, per tal de fer-lo sistemàtic.
- d) Elaborar els materials d'organització de la informació, si és possible en suport digital i en format de base de dades, i en una situació òptima, a partir de textos orals o escrits digitalitzats.

2) La segona fase d'un Observatori de neologia representa el nucli fonamental de la feina: la recopilació i l'anàlisi dels neologismes detectats al corpus.

En aquesta fase, el professional en neologia s'ocupa de:

- a) Detectar els neologismes mitjançant els criteris establerts.
- b) Consignar-los a la base de dades representant cada informació de manera adequada.
- c) Analitzar cada neologisme i complementar-ne la informació amb dades noves, extretes d'altres fonts.

3) La tercera fase de treball en un Observatori de neologia, en constituir la base de dades neològiques i completar la informació de manera convenient, inclou les activitats relacionades amb l'explotació de les dades recopilades. L'explotació consisteix en les tasques següents:

- a) vehicular les dades neològiques pertinents cap als organismes, institucions i centres de treball adequats: organismes de normalització lingüística, institucions

acadèmiques responsables de normativa lingüística, centres d'investigació lingüística, empreses de diccionaris, serveis lingüístics, etc.

- b) Difondre les unitats neològiques mitjançant publicacions, comunicacions i donant accés al banc de dades mitjançant convenis o bé a través d'Internet.
- c) Investigar sobre les constants, les sistematicitats, les repercussions socials, etc. dels neologismes, en un període determinat o bé durant la seva evolució, i també contrastar-los amb la neologia recollida en Observatoris d'altres llengües.
- d) Elaborar recursos lingüístics amb les dades neològiques, sia recursos autònoms en general o per matèries, sia per complementar altres recursos existents (diccionaris en suport paper, diccionaris electrònics, correctors automàtics, sistemes de traducció assistida, generadors de text, programes d'ajuda a la redacció, etc.).

Ara bé, si d'una banda el concepte de neologia es considera bastant estabilitzat, de l'altra, els criteris de reconeixement de neologismes són molt més diversos. L'etiqueta de neologisme pot arribar a esdevenir polèmica, pel fet de concentrar diversos paràmetres d'identificació i, encara més, perquè per definició la neologia és una condició sempre diacrònica: allò que avui és neològic pot deixar de ser-ho en reflectir-se en l'ús.

És per aquesta inestabilitat que Alain Rey (1988) la considera un *pseudoconcepte*. En la majoria dels casos, afirma, depèn d'un judici relatiu i subjectiu, que no es basa en la novetat objectiva, sinó en la sensació de novetat.

Així doncs, d'entre els diferents criteris¹ que s'han proposat per atribuir a un fenomen lèxic la condició de neologicitat, els Observatoris han seleccionat el més objectivable (que no objectiu): el lexicogràfic. D'aquesta manera, han partit del fet observable segons el qual una unitat és neològica a la llengua general si els diccionaris més usuals, no necessàriament normatius, no l'inclouen. I una unitat especialitzada serà neològica si els diccionaris especialitzats de la matèria no l'han registrada a la seva nomenclatura. Som conscients que aquest és un criteri molt discutible, però s'ha adoptat ateses les seves possibilitats d'aplicació sistemàtica.

D'acord amb aquest criteri, hi haurà unitats que deixen de ser neològiques per a un Observatori en entrar en un diccionari, encara que en aquest diccionari portin una marca que les identifiqui com a neologismes. Altres unitats, les efímeres, desapareixeran de l'ús sense haver arribat a perdre mai el seu caràcter de neologismes.

L'existència d'una xarxa d'observatoris per a les llengües romàniques cada cop més àmplia i activa, que utilitza els mateixos criteris o criteris semblants per identificar, consignar i analitzar els neologismes permet fer estudis comparatius sobre el gallec, el català, el castellà, l'italià, el francès, el portuguès de Portugal i el portuguès de Brasil.

¹ Els criteris proposats són els següents:

- a) La diacronia: una unitat és neològica si ha aparegut recentment.
- b) La lexicografia: una unitat és neològica si no figura en determinats diccionaris.
- c) La inestabilitat sistemàtica: una unitat és neològica si presenta signes d'inestabilitat formal (morfològics, gràfics, fonètics) o semàntica.
- d) La psicologia: una unitat és neològica si els parlants la perceben com a tal

Alguns d'aquests observatoris, entre els quals es troba el galleg, estan elaborant conjuntament, en el marc de la xarxa REALITER, un projecte de neologia econòmica per a totes les llengües romàniques, basant-se en el corpus de la premsa diària.

Fa poc s'ha posat en marxa el projecte "Antenas de neología", per al castellà, coordinat pel Observatori de Barcelona. Consisteix a establir nuclis d'observació interconnectats en els diferents punts del territori hispanoparlant, per tal de recopilar la variació neològica i poder observar-ne les similituds i divergències.

La difusió de les tecnologies aplicades a les llengües ha donat un gir important al treball neològic, ja que en l'actualitat, la detecció de neologismes (a menys, els de caràcter formal) es realitza automàticament. Es parteix de textos en suport informàtic (existeix una gran quantitat de diaris i altres documents a Internet) i a través de programes que comparen sistemàticament cada unitat que apareix en un text amb les entrades dels diccionaris que es consideren de referència, es detecten i estableixen els neologismes. Les unitats passen directament a un format de registre de base de dades, mitjançant un programa de gestió de bases de dades.

Un gestor automàtic de diccionaris jerarquitzava les cerques i atribueix valors diferents a les dades neològiques, en funció de la seva aparició en les fonts.

Un programa de lematització permet comparar cadascuna de les formes gramaticals dels textos amb les entrades lematiques dels diccionaris, conservant, però, la freqüència de cada forma considerada neològica per constatar si la innovació lèxica es produeix a nivell de lema o de forma.

Amb aquesta cadena de treball informatitzada, les activitats neològiques entren de ple en el tractament informàtic del llenguatge natural, ja que s'integren en el procés iniciat amb la descripció dels textos d'un corpus i passen per totes les fases de processament automàtic fins a l'obtenció d'un corpus d'unitats lèxiques considerades neològiques.

Cadascuna d'aquestes unitats arrossega la informació procedent dels textos on es van detectar, més les informacions obtingudes en les diferents fases del seu processament (característiques morfològiques, freqüència, funcions sintàctiques que ha dut a terme, etc.).

De moment, només els neologismes de forma es poden detectar automàticament, tot i que treballs recents de la Universitat de Liverpool i alguns iniciats al Grup d'investigació de lèxic, terminologia i discurs d'especialitat (IULATerm) de la Universitat Pompeu Fabra anuncien la possibilitat d'entrar en els neologismes sintàctics i semàntics. Ara bé, per arribar a aquest estadi resta molta investigació i el desenvolupament d'eines sofisticades.

9. En conclusió

Amb aquesta exposició d'introducció he provat de presentar un panorama general de la neologia en el marc de les llengües, partint d'una concepció social i funcional que ultrapassa la seva consideració gramatical, i situant la neologia en aquest context.

Per fer-ho, he assumit que les unitats lèxiques no són només unitats del sistema lingüístic, sinó que també identifiquen els individus, els grups i la societat en conjunt i permeten detectar el grau d'evolució d'una llengua i la vitalitat interna que posseeix.

Per això, la neologia no pot interessar només els lingüistes, sinó també especialistes d'altres matèries com són la sociologia, la psicologia, l'antropologia o l'enginyeria del coneixement i de les llengües. No hi ha dubte que l'anàlisi dels inventaris neològics és una bona base per reflexionar sobre les característiques, l'evolució i les perspectives d'una societat en un moment donat.

Des d'un punt de vista aplicat, la neologia sistemàtica interessa les institucions polítiques i acadèmiques i les empreses lexicogràfiques.

També hem vist que els Observatoris de neologia són peces clau en el camp del treball neològic. La seva primera finalitat és detectar els nous recursos que apareixen de manera espontània a les llengües, analitzar-los i, si són pertinents, vehicular-los cap a institucions que orienten la política lingüística o s'ocupen de l'estandardització o normativització de les llengües. En el cas de les llengües en situació de minorització, el treball neològic és encara més important.

Els observatoris de neologia, connectats a corpus textuais, són instruments eficaços per mantenir-se informat i alerta respecte de l'estat d'una llengua en general i del seu lèxic en particular. El treball dels professionals en neologia, formats explícitament a les universitats, facilita les dades organitzades i també l'anàlisi i formulació de vies possibles de solució, de les quals es podran beneficiar els traductors, assessors lingüístics, lexicògrafs i planificadors. Segurament, amb aquesta cooperació i distribució de funcions, els treballs lingüístics guanyarien en eficàcia i conjunció.

És per això que la neologia com a camp d'estudi resulta interessant per a la teoria i la descripció lingüística, però també ateses les seves útils aportacions a la planificació lingüística, l'estandardització terminològica i la lexicografia.

I és que, com hem dit, una llengua que vulgui donar resposta de manera activa i eficaç al repte de la modernitat, en cas que no generi innovació tecnològica i científica i la difongui en llengua pròpia, ha de plantejar-se necessàriament com denominar les innovacions alienes. Si no, existeix el risc de perdre de mica en mica registres de comunicació de prestigi o de desfigurar la seva fisonomia lèxica en àmbits expressius determinats.

Els recursos que ofereixen tots els sistemes són suficients, per definició, per encunyar noves denominacions. El recurs al manlleu lèxic d'altres llengües, adaptat o literal, no s'hauria de rebutjar per principi, però en el cas de llengües com ara el gallec o el català, cal ponderar amb atenció la magnitud de la transferència, ja que no es produeix bilateralment, sinó en una sola direcció. Confiar massa en el manlleu com a recurs d'actualització del lèxic d'una llengua minoritzada no seria una bona senyal de confiança per al futur.

Moltes gràcies.

Referències bibliogràfiques

Actes du colloque *Terminologie et technologies nouvelles*, Quebec, 1988

ADAMO, G. ; DELLA VALLE, V. (2001) «Neologismi dell'italiano contemporaneo. Analisi di un corpus della stampa quotidiana». En: *Lexicon philosophicum. Quaderni di terminologia filosofica e storia delle idee*, 11, Leo S. Olschki Editore, p. 65-109.

ADDA, R. et al. (1979). *Néologie et lexicologie*, París, Larousse.

ANASTASSIADIS, A. (1982). «La typologie des néologismes», *Studies in greek linguistics*, Tessalònica.

BOULANGER, J. C. (1979). *Néologie et Terminologie*, Quebec, éditeur Officiel du Quebec.

BOULANGER, J. C. (1984) «Quelques observations sur l'innovation lexicale spontanée et sur l'innovation lexicale planifiée». *La Banque des Mots*, 27, 1984.

BOULANGER, J. C. (1988) «Les dictionnaires et la néologie: le point de vue du consommateur»,. *Terminologie et technologies nouvelles*, Quebec.

BOULANGER, J. C. (1988) «L'évolution du concept de "néologie". De la linguistique aux industries de la langue». *Actes du Colloque sur l'histoire de la terminologie*. Brussel·les

BOULANGER, J. C. (1990) «La création lexicale et la modernité». *Le langage et l'homme*, XXV, 4, 1990.

CABRÉ, M. T. (1989) «La neologia efímera». *Miscellània Joan Bastardas*, I, Barcelona.

CABRÉ, M. T. (1990a) «Un projet sur la néologie de large diffusion». *Actes du Colloque de Lexicologie et de Lexicographie*, Lisboa, Universidade Nova de Lisboa.

CABRÉ, M. T. (1990b) «La néologie dans la presse catalane. Premières données d'un observatoire de néologie». *La Banque des Mots*, numero spécial.

CABRÉ, M. T. (1990c) «La neologia avui: el naixement d'una disciplina». *Límits*, 9, 1991.

CABRÉ, M. T. (1991) «Aspectes sobre la neologia: la novetat lèxica a través de dos diaris catalans». *Miscel·lània Carbonell I*.

CABRÉ, M. T. (2000) «La neologia com a mesura de la vitalitat interna de les llengües». En: CABRÉ, M. T.; FREIXA, J.; SOLÉ, E. *La neologia en el tombant de segle. I Simposi sobre Neologia (18 de desembre de 1998) i I Seminari de Neologia (17 de febrer de 2000)*. Barcelona: Observatori de Neologia, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra, p. 85-108. (Sèrie Activitats, 5).

CABRÉ, M.T.; YZAGUIRRE, LI. (1995) "Stratégie pour la détection semi-automatique des néologismes de presse", *Technolectes et dictionnaires 2*.

CABRÉ, M.T.; FREIXA, J.; SOLÉ, E. (1997) "À la limite des mots construits possibles" A: D. CORBIN et al. (ed). *Mots possibles et mots existants. Forum de morphologie. Actes du colloque de Villeneuve d'Ascq (28-29 avril 1997)*, Publication de l'U.R.A., 382 du CNRS (SILEX)-Université de Lille III. [en col·laboració amb R. Estopà].

CABRÉ, M.T.; FREIXA, J.; SOLÉ, E. (2000) *La neologia en el tombant de segle. I Simposi sobre Neologia (18 de desembre de 1998) i I Seminari de Neologia (17 de febrer de 2000)*. Barcelona: Observatori de Neologia, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra, p. 85-108. (Sèrie Activitats, 5).

CABRÉ, M.T.; BAYÀ, M.R.; BERNAL, E.; FREIXA, J.; SOLÉ, E. (2000) «Evaluación de la vitalidad de una lengua a través de la neología: A propósito de la neología espontánea y de la neología planificada». En: CHEVALIER, J. C.; DELPORT, M. F. (dir.) *La fabrique des mots. La néologie ibérique*. París: Presses de l'Université de Paris-Sorbonne, Série Essais, 2, p. 91-130.

CABRÉ, M.T.; FREIXA, J.; SOLÉ, E. (2001) «Anàlisi contrastiva de la innovació lèxica en català i en castellà». En: Cuenca, M. J; Ramos, J. R. (ed) *Caplletra*, 30. Número monogràfic, p. 199-212.

Centre National de la Recherche Scientifique (1990). *Observation du lexique français contemporain et complementation des dictionnaires existants*, París.

CORBEIL, J-C. *L'aménagement linguistique*. Montreal, Guérin, 1980

CORBEIL, J-C. (1983), "Éléments d'une théorie de la régulation linguistique", En: BÉDARD, E.; J. MAURAS (1983) *La norme linguistique. Textes colligés et présentés par Édith Bédard et Jacques Maurais*. Québec, Conseil de la langue française.

DIKI-KIDIRI, M. et al. (1981). *Guide de la néologie*, París, CIL.

FREIXA, J. (1994) *La dimensió social de la neologia* (conferència inèdita), Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra, març de 1994.

FREIXA, J.; SOLÉ, E.; CABRÉ, M.T. (1996) "Interès de la neologia en el marc de la traducció: l'Observatori de Neologia". A: *Actes del Tercer Congrés Internacional sobre Traducció*. Barcelona: Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona (en premsa).

FREIXA, J.; SOLÉ, E.; CABRÉ, M.T. (1996) "Observació de la variació i el contacte de llengües en els neologismes". *Actes del col·loqui de lingüística de la Universitat de Barcelona*, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona. (en premsa)

FREIXA, J.; SOLÉ, E.; CABRÉ, M.T. (coord.) (1998-2002) *Anàlisi de neologismes documentats durant l'any 1995 a la premsa en català* Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, 1998. (Papers de l'IULA. Sèrie Monografies). (en premsa)

GOFFIN, R. (1988) "La néologie dans un environnement plurilingue". A: *Actes du colloque "Terminologie et technologies nouvelles"*, Quebec.

GOOSSE, A. (1975) *La néologie française d'aujourd'hui*, Paris, CIL.

GUILBERT, I. (1971/1) «La néologie scientifique et technique». *La Banque des mots*.

GUILBERT, L. (1975) *La créativité lexicale*. Paris: Larousse.

JESPERSEN, O. (1925), *Menneskehed, Nasion og Individ i Sproget*. Oslo. [Traducción catalana (1969) *La llengua en la humanitat, la nació i l'individu*. Barcelona, Edicions 62.

MERLE, G. et al. (1986). *Néologie lexicale*. 1. Anglais, Paris GRIL.

META (1987) *La fertilisation terminologique dans les langues romanes*, 32.

OBSERVATORI DE NEOLOGIA. *Neologismes documentats a la premsa en català (1999-2001)*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, 1997-2000. (Papers de l'IULA. Sèrie Informes).

OBSERVATORI DE NEOLOGIA. *Neologismes documentats a la premsa en castellà (1999-2001)* Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada 1997-2000. (Papers de l'IULA. Sèrie Informes).

PAGES, A. (1971) «A propos de la néologie. Essai de délimitation des objectifs et les moyens d'action». *La banque des mots*, 2.

PAGES, A. (1984) «L'apparition néologique». *La Banque des mots*, 28.

QUEMADA, B. (1984) *Datations et documents lexicographiques. Matériaux pour l'histoire du vocabulaire français. Néologismes du français actuel*, Paris, Klincksieck.

REY, A. (1988). «Dictionnaire et néologie». *Terminologie et technologies nouvelles*, Quebec, 1988.

RONDEAU, G. (1990) *Introduction à la terminologie*, Chicoutimi, 1983. *Terminologias*, 1, Lisboa.

SABLAYROLLES, J. F. (2000) *La néologie en français contemporain. Examen du concept et analyse de productions néologiques récentes*. Paris, Honoré Champion.

TERMCAT, Centre de Terminologia, *Fulls de difusió de neologismes*, 1-23, Barcelona, Termcat, 1988-1994.

TERMCAT, Centre de Terminologia, *Diccionari de neologismes*, Barcelona, Edicions 62, 1997.

WIJNANDS, P. (1985) «Pour une redéfinition du néologisme lexicographique». *La Banque des mots*, 29.